

Krassen, krassen,

Project informatie

Opdrachtgever:	Gemeente Valkenburg
Architect en bouwbegeleiding:	Bouwkundig Bureau Gronsveld, Harold Berghenhuizen.
Hoofdaannemer:	Laudy Bouw & Ontwikkeling BV, Sittard
Schilderwerk:	Schildersbedrijf Heythuysen BV, Echt
Mergelwerk:	Mergelbouwsteen P. Kleijnen, Sibbe/Valkenburg
Dakbedekking:	Pisters en Zn., Sibbe

Even je naam of een geinige smiley in een steen krassen, welke puber doet het niet? De gevel van museum Land van Valkenburg staat er vol mee. Het gaat ook zo makkelijk in die zachte mergelsteen. Maar zo onschuldig zijn die krasjes niet.

Museum Land van Valkenburg is gevestigd in het voormalige raadhuis en postkantoor van Valkenburg, een rijksmonument. Het gebouw van Limburgse mergel dateert uit 1900 en is een eclectisch ontwerp van architect J.H.C. Kröner. De asymmetrische voorgevel aan de Grotestraat geeft de oorspronkelijke functie indeling weer: aan de rechterzijde het stadhuis-gedeelte met statige entree via een bordes met hardstenen balustrade en een toegangstrap, in het midden het postkantoor en aan de linkerzijde een woonhuis. Museum Land van Valkenburg toont in dit bijzondere gebouw de rijke kunst- en cultuurgeschiedenis van Valkenburg en omgeving. Meer informatie: www.museumlandvanvalkenburg.nl

krassen.....

Tekst Agnes van Alphen | beeld Laudy Bouw © Ontwikkeling BV

Onderhoud is belangrijk Het streekmuseum van Valkenburg, gevestigd in een prachtig rijksmonumentaal pand in het centrum van Valkenburg, was hard aan onderhoud toe. "Het is voor een kleine gemeente als Valkenburg, met zoveel monumenten, lastig om voldoende budget te vinden voor het onderhoud van alle panden. Dat is echt jammer, want daardoor krijg je zo nu en dan te maken met kostbaar groot onderhoud." Aan het woord zijn François Hermans (projectcoördinator) en Midas Bax (uitvoerder) van Laudy Bouw en Ontwikkeling BV uit Sittard. "In het najaar van 2014 hebben wij met twee restauratievakklieden drie maanden lang gewerkt aan de mergelstenen gevels, het geveltimmerwerk en de dakbedekkingen. De schade die we aantreffen was vooral ontstaan door 'de tand des tijds', om het zo maar te zeggen."

Kwetsbaar mergel De voor- en zijgevel van het gebouw zijn in 1900 opgetrokken van mergelsteen uit de Sibbergroeve, die op een steenworp afstand is gelegen. Midas Bax vertelt: "Nadat de steen uit de groeve is gehaald en verwerkt, gaat hij drogen. In het droogproces zetten zich mineralen af op de buitenzijde van de blokken, de zogeheten calcin-laag. Dit proces gebeurt eenmalig en het levert een harde beschermingslaag op. Maar door de krassen die voorbijgangers achterlaten, wordt de beschermingslaag aangetast. Daar is geen enkele remedie tegen. Er kruipd dan vocht in de steen en langzaam brokkelt de steen af. Hoewel de blokken zo'n 30 tot 40 centimeter dik zijn, kan de aantasting zover gaan, dat ingrijpen nodig is. Bij de gevels van het museum hebben we de stenen, die tot ongeveer 25 centimeter diep waren beschadigd, moeten vervangen. De nieuwe mergelblokken worden drijfnaat ingeboet en vervolgens aangeheeld met kalkmortel. Uiteraard is hier geen cement gebruikt, dat drukt bij bevriezing de zachte steen kapot. De uithardingstijd is zo'n 6 weken en het mag in die periode niet kouder dan 5°C worden. De nieuwe blokken zijn ook weer uit de Sibbergroeve afkomstig, die nog altijd mergel levert."

De steen was losgedrukt door het gebruik van cementvoegen. Een bouwfout, die helaas nog vaak gemaakt wordt.

Wankel bordes De hoofdentree van het museum wordt gevormd door een statig bordes aan de voorzijde van het pand. Deze is uitgevoerd in zand-, bak- en mergelsteen, heeft een gemetseld gewelfje en een balkon. Het is al met al een gebouwtje op zich. "Door het intensieve en langdurige gebruik van deze hoofdentree waren veel scheuren ontstaan in het natuursteen, maar ook in voegen tussen de mergelblokken. Het was een wankel geheel geworden, dat alleen door enkele

trekstangen bijeen werd gehouden. Na constructief advies ingewonnen te hebben, zijn we gestart met de versteviging van de entree. Verder is het bordes opnieuw vastgezet aan de gevel. De balustrades zijn gedemonteerd en later weer terug-

De nieuwe mergelblokken worden drijfnaat ingeboet en vervolgens aangeheeld met kalkmortel.

gezet om zo de gevelankers goed te kunnen plaatsen. De voegen zijn extra diep uitgehakt en hier zijn speciale 'wokkelankers' in geplaatst met een sterk hechtende componenten mortel, zodat ook hierdoor versteviging ontstaat. Ook zijn de zandstenen kapitelen vervangen, omdat deze afgebrokkeld waren. Op alle fronten is de entree nu bestand tegen het hedendaagse gebruik. Het was een spannend onderdeel van dit onderhoudsproject, want de zware onderdelen moesten tijdens het werk goed worden ondersteund met formelen en steigers. We wilden uiteraard voorkomen dat het bordes met balkon en al zou instorten."

Linksboven: Forse scheurvorming in de natuursteenplaten van het bordes.

Rechtsboven: De cementvoegen in het schoorsteentje hebben de steen losgedrukt, waardoor deze op omvallen staat.

Onder: Eén van de gevelkozijnen met onderdorpels, die nodig aan ingrijpend onderhoud toe zijn.

Museum Land van Valkenburg gevestigd in het monumentale oude raadhuis in Valkenburg

De hoofdentree van het museum bestaat uit een statig bordes met balkon.

Schoorsteentje met touwen erom De fraai vormgegeven ramen, deuren en dakkapellen zijn een in het oog springend onderdeel van de gevel. Van de vuren houten kozijnen dienden vooral veel verrotte onderdorpels vervangen te worden. Uiteraard is al het houtwerk weer netjes in de verf gezet. Op het dak troffen de restauratievaklieden een mergel schoorsteentje aan dat met touwen aan elkaar was gebonden. De steen was losgedrukt door het gebruik van cementvoegen. Een bouwfout, die helaas nog vaak gemaakt wordt.

Als erkend restauratiebedrijf hebben we de kennis en ervaring in huis om monumenten zorgvuldig te onderhouden en restaureren.

Sobere aanpak Midas Bax restaureert al zo'n 30 jaar monumenten in heel Limburg. Voor een stevige onderhoudsklus draait hij zijn hand niet om, maar bij ieder project tref je wel een paar uitdagingen aan. Bij dit project was dat de hoofdentree. Hij vindt het vooral zaak om mee te denken met de opdrachtgever: "Als erkend restauratiebedrijf hebben we de kennis en ervaring in huis om monumenten zorgvuldig te onderhouden en restaureren. Met beperkte middelen valt ook prima onderhoud te plegen." François Hermans vult aan: "Er moeten dan keuzes worden gemaakt, waarbij de kwaliteit van het eindresultaat voorop staat. Voor een project als dit, dat in een drukke binnenstad ligt, is een goed plan van aanpak van essentieel belang. Hierin worden de werkzaamheden, de planning en de wijze waarop wordt omgegaan met de bezoekers en omliggende ondernemers, vastgelegd. Dit biedt een goede basis om eventuele alternatieve mogelijkheden voor de werkwijzen en materialen te bespreken, zodat je binnen het budget

Krassen in de mergelsteengevel maken vochttoevoer mogelijk en veroorzaken veel schade.

en de wensen blijft." Beide heren hopen van harte dat er door de efficiënte aanpak nog wat geld is overgebleven om de klok te restaureren. "Want een raadhuis zonder werkende klok, dat kan toch eigenlijk niet?"

Dit is het 35e artikel in een serie waarin leden van de Vakgroep Restauratie, de branchevereniging van erkende restauratiebouwbedrijven, vertellen over bijzondere facetten van hun werk.

